

1

76 ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך בתית

כ ואת תפקד ית בני ישראל ויסבון קד משחא זיתא דכניא בתישא לאנהרא לאדקקא רש"י (כ) ואתה תצוה. זך. בלי שמרים... כמו ששנינו במנחות (פ"ה) מגרגרו בראש הזית וכו' (ר"י כ"ד ב"י): בתית. הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו עוחק בריחים כדי בלה יהיו* זו שמרים, ואחר שהוליא טפה ראשונה מכניסין לריחים ועוחקן, והשמן השני פסול למנוחה וכשר למנחות, שנאמר כחית למאור (מ"א) שינוי נוסחאות: יחא - יחי

לקט בהיר (מ) דאין לפרש זך בלי מערובת שמן ממין אחר רק שמן זית, שזה פשוט הוא מאומרו שמן זית, ודאי שפירושו בלי פסולת דהיינו בלי שמרים, ועדיין אינו מספיק שאין לדבר זה שיטור, ולעשותו זך בהיר וללול כמים אי אפשר, אלא ודאי לא עליך המלאכה לגמור, אלא החורה הקפידה שפעשינו באופן שיהיה זך, וגם אמר הכתוב "כחית", שנאופן זה שיהיה כחית ולא טחון יהיה השמן זך א"כ מה זה שאמר מקודם "זך", אלא ודאי שב' דברים נזה הכתוב שהזית בעלמנו יהיה זך וגם מעשיהו יהיה זך, והיכי דמי, כמו ששנינו מגרגרו פי' יטול גרגרים אחדים אחת מכהן ואחת מכהן מראש האילן מקום שהשמש שלט בו היטב, ויחיתם אלו יהיו שמנס זך, וגם בוחים הללו יהיו מעשיו מיוחדים לזכות, שלא יטחנו אלא כחשו, וגם אחר הכתיבה לא יטול אלא טפה ראשונה (ג"א): (מא) וחיבת למאור אך למותר, שהלא כתיב להעלות נר חמיד, אלא למעוטי נא, דוקא למאור חייב כחית ופסול בטחון, אבל למנחות כשר אף שמן השני והשלישי, ומיעוט זה לא בא לפסול שמן הראשון למנחות, הגם שיש סברה שצא לפסולו לפי ששמן הראשון אין בו טעם מחיקות כמו בשני, ת"ל להלן (כ"ט מ') ועשרון סולת בלול בשמן כחית, למדנו שכשר

אור החיים

מעלמך. ולא יראה צעיוניך כי מנוח זו קלה היא כיון שאינה אלא מפי משה לא כן הוא שאין זה אלא משום דרך כבוד לאל עליון אבל המנוח הרי אנו רואים כי ה' אמר אליו שינוח. ואולי כי לזה אמר ויקחו אליך פירוש למה שאתה בדעתך תנוח. עוד יראה לז' שנוח ה' כל מעשה המשכן ועשייתו לנוח שיראה שמנוח לו שיטעה הוא כל הנדבר אליו ויביא כל הכדבב של המשכן לז' התלכדותו בעבודת ה' גם יעשה מלאכת המשכן ועבודתו, לזה אמר אליו ואתה תנוח פירוש מה שיש לך מהיתרון על כל ישראל אינו אלא מה שהנוח אותם לז', ולזה אמר חיצת ואתה תוספת הוא"ו לז' שיש עושים לז' משה', ידוויק גם כן אומרו תנוח ולא אמר לו'. עוד ירמוז לז' כי הגיע זמן תה הכהונה לאהרן צרר ה' למשה המלכות והמליכו על ישראל, והוא אומרו תנוח את בני ישראל, על דרך אומרו (ש"א

אור בהיר

א) שדדק זה כשיעשו מעלמן הוא דרך כבוד, מה שאין כן שהוא צ"ה יתו נראה שלאור הוא לר"ך חס ושלוס. ב) ומיושג גם כן תוספת וא"ו, שחן מהמנוח שר"ך להדליק לר"ך גם כן שאתה תנוח. ג) שחית תנוח בעלמנו פירושו אהב לו, ומאחר שכל פירושו אהב בעלמנו לו. ד) שאינו מונח לכאורה, כי לא אליו אל משה לקחו. ה) ופירושו הם יהיו העושים ואתה תהיה המנוח. ו) שחית לו יאמר על פירות ענין א', וחיבת תנוח יאמר על חמדות האוי. ז) ופירוש הכתוב, אהרן יהיה כהן ואתה תהיה

כ. ואתה תנוח. לר"ך לדעה למה הולך לומר ואתה אחר שעמו היה מדבר, עוד למה אמר תנוח ולא לו, עוד למה אמר לשון לוי. ורבותינו ז"ל אמרו בזה דרשה מהם אמרו (ה"כ ס"פ אמור) אין לו אלא זירוז לז' שיש חסרון כים, ואולי כי לז' שהדבר אינו מן המוסר לנוות ה' שדליקו נרות צבית ה' אשר ממנו תלך אורה, אשר על כן אמר למשה כי מנוח זו לא יאמרנה לישראל על פי ה' אלא הוא ינוח פירוש מפי עלמנו שינוחנו כבוד זה"ו) להביא שמן להדליק, ולזה אמר ואתה, פירוש מלמד מה שצויהיך הוסף אתה לזוותם על זה"ו). ודקדק לומר תנוח ולא תדבר להנדיק דברינו אלה שיזרזם הוא על הדבר שאם אמר תדבר יהיה הנשמע כי ידבר דברי ה' כסדר הרגיל לדבר מבלי לורך הזירוז, ולזה לא אמר לו שאז יהיה נשמע שיאמר כי ה' אמר אליו לנוות אלא תנוח פירוש

דענין פסול פחוי ופסול יוצא דשמן המנוח

י"ג) וינזכו ה' לנג הכתוב (לעיל ו' י שם שטשאס מושג ישראל ואהרן כהן הכתוב (לעיל י"ט וגוי קדוש, ממלכ וצניו, וגוי קדוש ו תנוח על דרך אלו תלמיד חכם יש לו ז"ל (סוכה ל"ט.) ו זה המדבר צבחי אומרו ואתה תנוח מלאכיו ינוח לך ש הנכבדים"), וכבו צאמלעות עסק נ במלכות שמן כי העולם. ויקחו אליך. עני מה שאי לשונם מחוץ לפרו עולם שהשכינה ש זה נר המערכי (שמור"ר נ"ב) ליל; לומר אפשר שהש וכו' עד כאן. ה מישראל שהשרה ששרחה שכינה צ סימן להמידות; אבל צנס נר המ שהשכינה שורה אליך פירוש אלי נביאתך שיכירו ו צחוכם כשיראו נג

מלך. ח) כי מין לוקחים. י) פירוש ממך, שהלא ויקחו אלי

למאור להעלות נר תמיד: כא באהל מועד מחוץ לפרכת אשר עליה עזרת יערך אתו אהרן ובניו מערב ערבבקר

בוצינא תדיךא: כא במשכן ומנא מברא לפרכתא דעל סהרותא יסדר יתה אהרן ובנוהי מרמשא

לקט בהיר

רש"י

הוא אלה שאינו נריך (רא"ם): (מב) מדכתיב להעלות ולא להדליק או להאיר שמע מינה שהמדליק נריך להשהות את אש המדליק אלל הפחילות עד שנאחו האור בפחילה יפה וכבר מושך את השמן והשלהבת עולה ועומד בגבהו ככל הנורק, ובגמ' מסיים ולא ששהא עולה ע"י דבר אחר, ופי' רש"י ולא ששהא נריכה תיקון והעטייה עכ"ל: (מג) ר"ל אין תיבת תמיד קשורה לתיבת נר, ולא טענה לומר שהכתוב קורא למנורה נר תמיד, שהלא אינו נר תמיד שאינו דולק תמיד רק בלילה, אלא להעלות נר מקושרים ביחד, ותיבת תמיד שייך על להעלות, וכאילו אמר להעלות תמיד את הנר, כלומר בניו יקחו אליך שמן כדי שיהיה לך להעלות תמיד את נרות המנורה, ופירושו תמיד בכל לילה ולילה (והטעמים מעידים על זה כידוע שמרכא מקשר את התיבה לשלחתיו וטפחה מפסיק את התיבה מלאתרו, וכן כפ' אמור אלל המנורה כתיב שם ג' פעמים תיבת תמיד ובכל פעם הוא באופן זה), ומביא ראיה מקרבן התמיד, שהגם שנאמר עולת תמיד בהכרת שאין פירושו שיהיה תמיד ויעלה תמיד וישרף תמיד, אלא שיקריבנו תמיד ב' פעמים בכל יום, וכן חזיתי כהן גדול, משא"כ לחם הפנים יכולים לנו לומר שפירושו שהוא מונח תמיד על השלחן בלי הפסק, ואין תמיד האמור שם שייך על ונתת על השלחן, אלא מקושר הוא לתיבת "לפני", כלומר מונח לפני תמיד (וגם הטעם מוכיח כן), וכל זה דוקא בפסוק שפ' תרומה (כ"ה ל') אלל כפ' אמור (כ"ד ה') דכתיב יערכנו לפני ה' תמיד, הוא ממש כמו במנורה שפירושו יערכנו תמיד וקאי אהערכתו שהוא תמידי בכל שבת (גם הטעם מוכיח כן), והרמב"ן ז"ל בא בטענה שמדרש רבותינו אינו כן, אלא אמרו בספרי ובת"כ תמיד תמיד ממש והוא נר המערבי שאם בא בשחרית ומלאו כבה מדליקו ע"כ, וכבר ענה עליו הרא"ם ז"ל וממנו אין לגרוע ועליו אין להוסיף כי כל דבריו אמת ודק, עיין שם באריכות, ותוכן דבריו, שברור ופשוט הוא שלא רק שאין דברים אלו פשוטו של מקרא, אלא אפילו ע"פ דרוש אינו ילפותא גמירי אלא אסמכתא בעלמא (וגם רש"י בעלמא מביא דרוש זה כפ' אמור, ויאל להם לרז"ל הדרוש מיתורא דתיבת תמיד, כי בשלמא תמיד האמור בשלחן בא לומר שיהיה ממש תמיד שאפילו רגע לא יעמוד השלחן בלי לחם, לזה אמרו שהכתוב רומז שגם במנורה יש תמיד בלי הפסק - ג"א), שהלא נתנו בו שמן כמדת חנרוחיה ועד ימי שמעון הנדיק היה דולק מעת לעת ע"פ נס, ואם הוא ילפותא גמירא היאך עשו זאת לסמוך על הנס הלא חיוב יש להיות דולק תמיד, ועוד ראיות ברורות מן הכתוב ומהגמ' דשלהי חגיגה, וגם הרמב"ם והסמ"ג כתבו בהדיא מלות עשה להדליק הנרות "בכל יום" שנאמר להעלות נר "תמיד" עיי"ש: (מד) כי פשוט הוא שאין פירושו שיהא הכהן עומד עליו כל הלילה ויעסוק בעריכתו, אלא ודאי כאילו אמר יערוך אותו שיהיה מערב עד בוקר (רא"ם): (מה) וסובר רבינו שהפחילות היו שוים בכל פעם, (ובמנחות הביא רש"י גם סברה האחרת), והסברה כן נוחת, שאם הם דקים השלהבת שלהם קטנה ואין זה פאר והדר, וכן אם הם עבים מעלים עשן ואין דליקתן יפה, ולזה היו נריכים חז"ל לשער השיעור בשמן ולא בפחילים (ג"א): (מו) פי'

ולא כתיב למנחות: להעלות נר תמיד. מדליק^{מב} עד ששהא שלהבת עולה מחליה (ת"כ ס - שבת כ"ה א): תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד^{מג}, כמו שאתה אומר (נדה כ"ה ב) עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום, וכן במנחת חביתין נאמר ויקריב^{מג} תמיד, ואינה אלא מהתיבת צבקר ומהתיבה צערב, אלל תמיד האמור בלחם הפנים (כ"ה ב) משבת לשבת הוא: (כח) מערב עד בקר. הן לכה מדתה ששהא דולקת מערב ועד צקר^{מג}, ושיערו חכמים (מנחה פ"ט) חלי לוג ללילי* עבת הארוכות^{מג}, וכן לכל הלילות, ואם יתריב^{מג} אין שווי נסחאת: תקופת

אור החיים

בפסוק ולא אצוא צעיר והבן. ואומרו להעלות וגו' עולה תמיד והמיד זה אין לו שיעור ולא השוב לדאבה עוד והיה לכה' לאור עולם, ואולי שכיון עוד לומר למאור להעלות נר תמיד כי המאור הגדול הוא יעלה הנר תמיד על דרך אומרו (ישע"י ס"ב) נשבע ה' וגו' אם אתן את דגנך והיית רק

עד צפרא קדם יי ? קריהון מן בני ישראל קרב יתה ית אהרן ? בנוהי עמה מנו בני

צכך כלום: (ח) ואתה הק מלאכת ו

סמיה, דמה שאמרו יהא דול לחון (ב"ב): א) ולא עת

למנ כא. מאת בני ישראל שאמרו בר

קרננות הכבור שנתנדב שימכרום לנצור עד כאן הכתוב מאת בני ישראל נצור ולזה לו יהיה שיה לנצור ותהיה הבחתי

א. ואתה הקר ואהו

הקרצה"י, גם אמר ה דרך אומרוס ז"ל (שמו" היתה למנה אלא לנד ש כמה פעמים חרה ה' בו באומרו (לעיל ד' י"ד) ה' שהיה לוי ועכשיו נעשה בשעת מעשה ואהה פיר אלא גם אתה מנד במקומך") והעשה הדבר לך במקום קרבן לכפרה ה', ואומרו אליך לכפרתן לו גדולתו אין לך קרי

י"ד) הלא כבר אמר בני ישראל העבודה. י"ז) זה יהיה פיו כאילו אמר הקרב עמנך לעמך

לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: כח « ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו

עד צפרא קדם יי קים עלם קרריהון מן בני ישראל: « ואת קרב קוחד ית אהרן אחיך וית בנוהי עמה מנו בני ישראל

לקט בהיר

רש"י

בכך כלום: (ח) ואתה הקרב אליך. לאהר שהגמור מלאכת המשכן: סמירה, דמה שאמרו יהא דולק הוא עד זמן ההטעה הגם שהוא בחוק היום, ואם נא להטיב את הנרות ועדיין דולקים זורקן לחן (ב"ב: א) ולא עפה, שקרינה זו הוא להלבישם הצגדים ולחננם בעבודת המשכן (שאל"כ להיכן יקרצו), אלא

אור החיים

למעלה:

באומרו הקרב אליך כי על ידי חטא האדם התרחק בחינת ענף נשמתו שכנגד אורו ענף שבו חטא משורשו הגדול כפי גדלו והקטן וכו', והנה באמלעות ההפלות שהפניר בשליחות ה' גרם להרחקות ענף אחד מענפי נשמתו משורשה, והגם כי ה' הענישו אף על פי כן כל עוד שלא קבל העונש הפגם עומד במקומו והרחוק עודנו מרוחק, לזה בשעת תכלית הדבר הודיעו כי בזה יהיה מהקרב הרחוק, והוא אומרו ואתה הקרב אליך פירוש הקרב לעלמך פירוש לבחינתך שרחוקה באמלעות החטא הבוא, ונהכוון ה' להודיעו כי זה היקונו, ומזה הני משכיל על דבר שאמרו ז"ל בסוף ברכות (כ"ד.) חייב אדם לזכך על הרעה כשם שהוא מצדך על הטובה וכו' ומפרש בגמרא (שם ה'): לקבל הרעה בשמחה כשם שמחה בטובה עד כאן. והיה הדבר קלה בעיני רחוק, ועל פי הדברים האמורים בענין הנה היסורין הם מקריבין ענפי הנשמה שהיו רחוקים משורשם, שאין לך רע ומר כעחצו את ה' אלהיו, ובאמלעות היסורין יתקרב הרחוק ועל זה ישמח לב המשכיל, ואמר ועשית בגדי קודש וגו' לכבוד ולהפארתה שבהם הם סימני השמחה שיראה שחפץ ודבר לפארו, אשר זה הוא שנאו

בא. מאת בני ישראל יתבאר על דרך מה שאמרו בחוספתא דשקלים (פ"ב) כל קרצותה הנצור שהנדצו מעלמן כשרים ונלכד שימסרום לנצור עד כאן לשונם, והוא מה שאמר הכתוב מאת בני ישראל פירוש כי שמן זה קרבן נצור ולזה לו יהיה שיתנדצו יחיד לריך שימסרם לנצור וההיה הבאתו למשכן מאת בני ישראל: (כח) א. ואתה הקרב אליך. טעם אומרו ואתה, גם אמר לשון הקרבה פ). גם אמר הינה אליך פ). יתבאר על דרך אומרים ז"ל (שמו"ר ג') כי הכהונה למשה היתה למנה אלא לנד שמאן ללכת בדבר ה' אחר כמה פעמים חרה ה' בו והסירו מגבורה הכהונה באומרו (לעיל ד' י"ד) הלא אהרן אחיך הלוי פירוש שהיה לוי ועכשיו נעשה כהן עד כאן. לזה אמר לו נשעה מעשה ואתה פירוש לא לנד שאני מלך לנד אלא גם אתה מלך עלמך הקרב את אהרן במקומך והעשה הדבר כאילו אתה חפץ בו כי זה לך במקום קרבן לכפרה על אשר העזה פניך לפני ה', ואומרו אליך לכפרתך פ) בהקריב את אהרן ויתן לו גדולתו אין לך קרבן גדול מזה. עוד ירמוז

אור בהיר

י"ד) הלא כבר אמר בני ישראל ויקחו. (טז) ולא אמר ואתה תמשת את אהרן וכדומה. (טז) ולא אמר אל המונח או אל העבודה. י"ז) זה יהיה פירוש חיצה הקרב. כלומר, במקום קרוב שאמה בו. י"ח) כלומר, לטובתך. באומרו לך לך. י"ט) כאילו אמר הקרב עמך לעלמך. (כ) שלכאורה למה להקדמה הזאת, הלא מנה והיך כל הצגדים בשרעות, ומה גם שחזר ועשה

מַעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ שביעי כד
 וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב צו
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית
 וְךָ כִּתִּיתָ לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

סדר מועדיא דיי ואלפנון קבני
 ישראל: א ומליד יי עם משה
 למימר: ב פקד ית בני ישראל
 ויסבון קד משח ויתא דביא
 כתישא לאנהרא לאדלקא

רש"י

לקט בהיר

א"כ: (3) צו את בני ישראל. זו פרשת מלות
 המנורה^א, ופרשת ואחה חלוק לא נאמרה אלא על
 סדר מלאכת המשכן לפרש לורך המנורה, וכן משמע,
 ואחה סופך ללוות את בני ישראל על כך: שמן זית
 זך. שלשה שמנים יולאים מן הזית^ב, הראשון קרוי
 זך, והן מפורשים במנחות (פ"ג) וצח"כ: תמיד.
 מליכה ללילה^ג, כמו עולת תמיד שאינה אלא מיום

א) ר"ל כאן אומר הקב"ה למשה שיקחו שמן וידלקו הנרות
 בכל ערב, וכמו שכבר ידענו שמיצת לו הוא מיד ולדורות,
 ואפשר שגם פרשה זו נאמרה בר"ח ניסן, ואין מוקדם
 ומאוחר בתורה, אבל פרשת השמן שנראש פ' תלזה הוא
 נכתב על מקומו שנאמרה למשה ב' יום שהיה בהר אחר
 שזוהו הקב"ה על מלאכת המשכן וקודם שזוהו על בגדי
 כהונה אמר לו שצריך לעשות וליקח שמן זית זך, וזו פרט
 אחד ממלאכת המשכן, ודרך אגב אמר לו שיהיה לו לורך

בשמן זה להדלקת הנרות, לא עשה, ולא מיד שירד מן ההר,
 אלא תלזה שפירושו עמיד אחה ללוות, ויש לך להביא ראיה מפרשה
 הקמוכה לה שם, שנאמר ואחה הקרב אליך את אהרן
 וגו', לא עשה, ולא מיד שירד מן ההר, אלא עמיד אחה להקריב
 אותם כשיבא הזמן לזה אני מנוך לעשות בגדים, ואין קושיא
 למה לא אמר הכתוב פרשת ואחה תלזה בפ' תרומה סמוך
 למעשה המנורה, שהלא הזכיר הכתוב שם לורך המנורה נקילור
 שנאמר והעלה את נרותיה, אבל לא רצה לכתוב שם כל
 פרשת השמן שלא להפסיק כל כך באמצע מלאכת המשכן
 (ג"א): (ב) כותש את הזיתים לרכס ונתנם בכל (שהוא מלא
 נקבים) ומחמת שנכתשו ונתרכבו נטפים ממנו איזו טיפין
 מעלמן, וזו שמן הראשון שהוא זך וללו וכשר למנורה, ואח"כ
 נותן עליהם קורות ואבנים כבדים וצוה יולא מהם שמן השני
 שאינו זך כל כך, ואח"כ נותן את הזיתים ברחיים ונותן בכל
 ומכניד עליהם שצוה יולא כל השמן שנשאר בתוכו, ושמן השני
 והשלישי כשר למנחות ולא למנורה: (ג) פי' הגם שאינו תמיד
 בלי הפסק אעפ"כ אם בא בזמנים מכוונים ואינו מדלג
 ומחסר צינתיים כמו הכא שזא בכל בין הערבים נקרא תמיד:

אור ההיים

ודאי שאין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד:
 (ד) ב. צו את בני ישראל וגו'. לריך לדעת מה
 ענין מלות שמן והדלקתו במקום זה,
 גם מלות מערכת השלחן מה ענינו לכאן, ומה גם
 שכבר נאמרו הדברים ככתבן במקומן במלות
 המשכן ומלותיו, ורש"י ז"ל פירש מה שפירש, ואין
 צדכריו דבר מספיק, ורמב"ן ז"ל כתב שכלה השמן
 וכו', ואין ראייה לדבריו, ואולי כי ללד שזוה מלות
 שצעיז, פסח ז' ימים, חג הסוכות ז' ימים, שמחת
 המינים ז' ימים, גם ראש השנה ויום הכיפורים
 ישנם צדחינת השצע להיותם בחודש השצעי, לזה
 סמך לזה גם כן מלות המנורה שהיא צחינת שצע
 נרות, גם השלחן ישנו בסוד שצע דכתיב שש

המערכת וגו' והשלחן הסדורות עליו שהוא סוד
 המחקצן צו שש מעלות והיא משלמת שצע, ותמלא
 שזוה גם כן צפרשה זו מלות העומר שהוא שצע
 שצות, גם מלות השצת, נמלאח אומר שכלל כל
 מלות השצעיזות יחד לומר כי סודם ועיקרם אחד.
 עוד אפשר שנתכוין בצמיכות פרשת מנורה לפרשת
 סוכה על דרך מה שאמרו ז"ל (תורת כהנים) בפסוק
 מחוץ לפרוכת העדות, ח"ל וכי לאורה הוה לריך
 והלא כל המ' שנה שהיו צמדבר לא הלכו אלא לאורו,
 ופירשו התוספות (שבת כ"ב): שלא היו הולכים לאור
 החמה אלא לאור השכינה שהיו רואים מה שצחך
 הטפות וכו' אלא עדות לבאי עולם וכו' ע"כ, והוא
 מה שנתחכם ה' בצמיכות זה של מלות המנורה

בוצינא תר
 קפרכתא דכ
 זמנא יסדר יר
 עד צפרא קך
 עקם קדריכון
 דכיתא יסדר

ליוס: (ג) לפר
 קרוי עדות, ור
 מערציי"ה שהוא
 בישראל, שנותן
 מתחילי" ובה
 מערב עד בו
 למדת כל הלילו
 ור, והן כדאי
 פ"ט), ומדכ ז

הטתרה. שהיו
 שטיי נוסחאות יד
 לפרוכת יהיה ה
 (ג"א): (ה) ל
 במורת, ולמ"ד ז
 דכתיב אל מול פו
 ממנה היה מדלי
 אדרבה מוקדם ה
 מטיב שמרית זה
 הוה מטיב שחרי
 ישראל חביצין הי
 לערוך כל הלילה
 (רא"ם), והכוונ
 ולאחר איזו שעור
 פעם אחד (ג"א
 דקות לא יהיה ו
 בהכרח לשער צ
 לנמסם ובהכרח ו
 לשער מדה אחר

למלות סוכה ו
 עניי כבוד לל

5

בּוֹצִיעֵינָא תְּדִירָא: ג מְבָרָא
 לְפָרְכָתָא דְסִהְרֻתָא בְּמִשְׁכַּן
 וּמְנָא יִסְדֵּר יְתָה אֲהֵרֹן מִרְמָשָׂא
 עַד צִפְרָא קָרָם יי תְּדִירָא קָרָם
 עֲלָם לְדִרְיֹכּוֹן: ד עַל מִנְרָתָא
 דְכִיתָא יִסְדֵּר יְתָ בּוֹצִיעֵינָא קָרָם

ג מְחוּיָן לְפָרְכָתָא הָעֵדוּת בְּאֶהֱל מוֹעֵד
 יַעֲרֹךְ אֲתוּ אֲהֵרֹן מִעֵרֵב עַד-בִּבְקָר לְפָנֵי
 יְהוָה תָּמִיד חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:
 ד עַל הַמְנֵרָה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹךְ אֶת-

רש"י

לקט בהיר

ליום: (ג) לפרכת העדות. שלפני הארון" שהוא קרוי עדות, ורבותינו דרשו (ה"כ - ט"ז כ"ג) על נר מערבי" שהוא עדות לכל זכאי עולם שהשכינה בורה בישראל, שנותן זה שמן כמדת הצדקה וממנה היה מתחיל" וזה היה מסוים: יערוך אתו אהרן מערב עד בוקר. " יערוך אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה, ושיערו חכמים ה"י לוג" לכל נר ונר, והן כדא"י* אף ללילי תקופת עצה (ה"כ - ה"ח"ה פ"ט), ומדה זו הוקצעה להס"י: (ד) המנורה הטהרה. שהיא זהב עהור", ד"א על עהרה של

שנינו וסחמא י"ד
 לפרוכת יהיה העדות, או מחוך לפרוכת הוא העדות, פ"י מחוך לפרוכת הוא המנורה אשר בו נר מערבי העדות (ג"א): (ה) לשון רש"י: "למ"ד במנחות (ל"ח:): מורה ומערב מונחים סדר הקנים, קרוי מערבי נר שני שנצד החיטון שהוא במורת, ולמ"ד לפון ודרוס מונחים אמעית קרי מערבי על שם שהיה פיו כנגד מערב וכל שאר הנרות כלפי האמצעית דכתיב אל מול פני המנורה דהיינו אמעבי יאירו וגו' של לפון הוו פגות לדרוס ושדרוס פגות לפון עכ"ל: (ו) פירש"י ממנה היה מדליק הנרות בין הערבים (שהיא היטה ראשונה שהדליק, ור"ל שלא מפני שהיתה מאוחר בהדלקה דולק יותר, אדרבה מוקדם היטה ואעפ"כ) וזה היה מסיים הטבת הנרות שדלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב וכו' לפי שהשאר היה מטיב שחרית וזה מטיב בין הערבים וכו' והוא דאמרינן בזימא (ל"ג): הטבת הנרות קודם להטבת שתי נרות משמע כולו והו מטיב שחרית וליף להו מקראי, היינו בשלא היה הגם מתקיים והיה מולאו שכנה דלא סמיך קרא לניסא וכל זמן שהיו ישראל חגיגין היה דולק כל היום והיינו עדותה עכ"ל: (ז) חבת יערוך פירושו שידלקנה ויעשה עבודהה, ואיך אפשר לערוך כל הלילה והיא עבודה של איזה רגעים, לזה אמר שלא העריכה יהיה כל הלילה אלא יעריך אותו שיהיה לכל הלילה (רא"ם), והכוונה בזה שאם יאמר הכתוב שהמנורה ידלוק כל הלילה היינו אומרים שאין צריך מדה לשמן אלא יתן מעט ולאחר איזו שעות יבא ויראה שהשמן כלה יתן לתוכו עוד עד הבקר, והכתוב לא ראה בכך אלא דוקא בין הערבים יערוך אותו פעם אחד (ג"א): (ח) אבל בפחילה אי אפשר לשער ליתן נקיק פחילות עבות ונחורף פחילות דקות, שאם יעשה פחילות דקות לא יהיה השלכות עולה יפה, וכן להפך אם נעשה עב, וצריך לעשות פחילות בינונות מכוונות ככל פעם ופעם, לזה בהכרח לשער בשמן (ג"א): (ט) ואין לומר שישער השמן בכל לילה ולילה לבדו כדי שידליק כל זרבו ולא יוותר שאי אפשר לזמנם ובהכרח ליתן קצת יותר מן הצורך לנחת מן הספק שבזדאי יהיה ד', ואם סוף כל סוף צריך לשער יותר בחרו חכמים לשער מדה אחת לכל פעם שהרי אין קפידא אם יוותר וידלוק ביום (ג"א): (י) ודאי שאין פירושו שיהיה עהרה

אור החיים

למנות סוכה כי צסוכות"י) וגו' לומר כי ישראל לנד
 ענני כבוד לא היה להם אור השמש"י) והלכותם

אור בהיר

ק"ט) פי' בענני הכבוד. (קכ) שהרי היו במוך העננים.

הַנְּרוֹת לְפָנַי יִהְיֶה תָּמִיד: פ ה וּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּימ עֲשֶׂרֶה חֲלוֹת שְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת: ו וְשִׁמַּתְּ אוֹתָם שְׁתֵּימ מְעַרְכוֹת שֵׁשׁ הַמְעַרְכָּת עַל הַשְּׁלַחַן הַטָּהוֹר לְפָנַי יִהְיֶה: ז וְנָתַתְּ עֲלֵהֶם עֲרֵכָת לְבִנְיָה זָבָה וְהִיתָה לְלֶחֶם לְאֻזְבָּרָה אֲשֶׁה לִיהוָה:

וּ תְדַרְיָא: ה וְחִסְבִּי סֶלְתָא וְתִפִּי יָתָה תְרַתָּא עֲשָׂרֵי גְרִיצָן תְרִין עֲשָׂרֹנִין תְּהִי גְרִיצָתָא תְרַתָּא: ו וְתִשְׁוִי יִתְהוֹן תְרַתִּי סְדְרִין שִׁית סְדְרָא עַל פְּתוּרָא דְכִיָּא קָדָם יי: ז וְתַתֵּן עַל סְדְרָא לְבִנְתָּא דְכִיתָא וְתְהִי לְלֶחֶם לְאֻזְבָּרָתָא

לקט בהיר

רש"י

מטומאה או נקיה מלכלוך, והה"א הידועה מעיד על זה שפירושו אומה שהיא טהורה, וכי השאר כלים טמאים הם, אלא פירושו שכל המטרה תהיה מן זהב ולא מדבר אחר, וגם תהיה זהבה מוזהב מכל סוג ומתכת אחר, והו' פשוטו, אבל כבר שמענו זאת בפ' תרומה, ומה ענינה לכאן, גם כל הכתוב מיותר, פשוט הוא שהגרות על המטרה, לזה הביא מדרשו, ושייך א"כ לכאן, אבל לפי מדרשו היל"ל על טהרת המטרה, וגם ה"א הידועה אין לו שם, לזה טובים השנים (מ"ל): יא) לפי הנראה לקח רבינו דרוש זה מת"כ, אבל מה שמסיים רבינו שמטהרה וכו' לא כן הוא בת"כ, ח"ל על המטרה הטהורה על טהרה של מטרה שלא יסמכם בקיסמים ונזירות עכ"ל, ופירושו שהפתילות יהיו סמוכים על הזהב ולא יתן שם שום דבר זר (כמו שאנו עושים שלא יופסד הכסף והזהב) שהוא חלינה, ורבינו משנה, אפשר כוונתו שאפילו אפר ופתילה הישינה הם חלינה וכ"ש דבר זר (בר"א): יב) רזנו לומר סיפא מפרש לרישא, לפי שאמר שיעשה מ"ב חלות ב' מערכות (ב' סידורים) אחר שיחלקם בשוה שש מלאן ושש מלאן, לזה הוסיף רבינו תיבת "חלות" כדי שלא תאמר שיעשה ח' מערכות שתיים מלאן וששה מלאן, ולתוספת ביאור הוסיף תיבת "האחת" (רא"ם): יג) ר"ל הציפוי יהיה זהב טהור, ולמה הביא רבינו ב' דרכים, כבר מפורש לעיל אבל המטרה תדרשנו משם: יד) סניפין הם ד' העמודים שהיו עומדים בארץ אבל השלחן וקופים וגבוהים למעלה עד כנגד גובה שש הלחם, שתיים בלד זה של אורך השלחן, ושתיים בלד זה, והיו חללי קנים יוצאים מסניף זה לסניף זה ברוחב השלחן, ועל אותן חללי קנים היו הלחמים נחויים, כדי שלא יכבד משא הלחם על הלחם שתחתיו וישבר, גם שיהיה להם אור ולא יתעפשו, ואמר כאן שב' הלחמים התחתונים, תחתון שבקדר זה ותחתון שבקדר זה יהיו מונחים על טהרו (פי' עיצומו בלי שום הבדל וחלינה) של שלחן, ולא היו תחתיהם חללי קנים רק ה' לחמים בקדר זה וה' לחמים בקדר זה היו נחויים על קנים: טו) כאן נריך אמה לעשות פסיק בדברי רבינו, ואל תערבם לומר שעל כל אחת היו ב', שלא היה רק בן אחד על מערכת אחת, ובדפוס הראשון של רש"י הגירסא "הרי" שני בויכי, ויש גורסים "והיו" ונכון הוא, ודבר בפני עצמו הוא לומר שהיו סך הכל ב' בויכי לבונה, ותכמינו זכרונו לברכה למדו זאת בגזירה שיה, שלשון יחיד של "מערכת" אינו אומר שהיה לבונה דוקא רק על מערכת האחת, אלא על כל אחת ואחת, ופלוגמא דמנאי היא אם "על" המערכת פירושו עליו ממש למעלה על הלחם, או אם פירושו על השלחן אלא המערכת, כמו ועליו מטה מנשה, וכדי שלא ישבר הבדל את הלחם, ופשטיות לשון רבינו נראה שכוונתו עליו ממש, אבל אין הכרח (מ"ל): טז) חו"ל בת"כ למדו זאת מג"ש אצורה אצורה שארץ בכל אחד מלא קומץ, ומהאי טעמא נריך לחם לבויכים כדי שהכלי ירפס, שכלא כלי יתפרדו קורטי לבנה ולא יהיה ביחד קומץ (ג"א): יז) אמר זאת, שהיא הקדמה על לקמן, שהכתוב שיה לשונו מן לשון נקבה לשון זכר, לזה אמר

מנורה (ח"ס), שמעברה ומדשנה תחילה מן האפר"י: (ו) שש המערכות. שש חלות"י המערכת* האחת: השלחן הטהור. של זכב טהור"י, ד"א על טהרו של שלחן, שלא יהיו* הסניפין מגזיבין את הלחם"י מעל גבי השלחן (ח"כ - מנחת צ"ח): (ז) ונתת על המערכת. על כל אחת משתי המערכות"י, היו* שני בויכי לבונה, מלא קומץ לכל א"י"י (ח"ס): והיתה. הלבונה האחת"י: ללחם לאזבורה. שאין מן הלחם לגבוה כלום, אלא הלבונה נקערת* כשמסלקין אותו בכל שבת ושבת, והיא לזכרון ללחם, שעל ידה הוא שינוי נוסחאות המערכת. יהו. והו. הרי. נקטרה

קָדָם קָדָם בְּיוֹמָא דְשַׁבּוּ תְדַרְיָא מִן בְּ עֲלָם: ט וְתוּ וּבְכִנְיָהּ בְּאֵחָ קוֹדֶשִׁין הוּא קָדָם עֲלָם: י וְיִשְׂרָאֵל וְהוּא

זכר למעלה, (ט) והיתה. כתבוצה בכל הלחם שהיא ישראלית. יצא"י, רבי ז

השינוי והיה כ שמה, ומהיה א והיתה, אעפ"י הנעלם ושאר והרמב"ן ז"ל ש שאמר בתוך י והתראה: כז להם חלק לעול ועלמו ראה בר עכ"ל, ופירושו דוד כל איש יש איננו שזה לי, של המחרף לוי איש הבינים מ מהם ומחולק

י. ויצא

העגל הזה

7

מקרא קדש, ולא נזכר בהן מן הקרבנות לזכר קרבן העומר (פסוקים יח"ב) שהם הגורמים, ובפרשת עקר הקרבנות של יום הכפורים אמר (לעיל טו ב): דבר אל אהרן אחיך.

ורבותינו דרשו בו (תורת כהנים כאן): וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג, בלשון שהוא שומע בו, בלשון שהוא אומר להם כל הפרשיות. ואנקלוס גם הוא נתפון לזה, שאמר: ומליל משה ית סדר מועדיא דה' ואלפנן.

והנראה פי דעתו לרמוז שלמדם סדר המועדות בתקוני העיבור הנמסר לו על פה בסיני, ונרמז ב"אשר תקראו אותם מקראי קדש" (לעיל פסוק ד) והוא למדם על פה כל הסדר המקביל בסוד העיבור.

76 כד. (ב) צו את בני ישראל. זו פרשת מצות הנרות, ופרשת ואתה תצוה (שמות כו ב)

טוב ירושלים

כולם, כי העיקר שבפרשיות המועדים הוא הצווי לשכות בשבתות ובמועדים ולקרא אותם מקראי קדש, ולא נזכרו אצלם קרבנות חוץ מהקרבנות הקרבים עם העומר (פסוקים יב-יג) ועם שתי הלחם (פסוקים יח-כ), כי העומר ושתי הלחם הם הגורמים לקרבנות הקרבים אתם*. ובפרשת אחרי, בה נזכר עיקר הקרבנות של יום הכפורים, נאמר: דבר אל אהרן אחיך* (לעיל טו ב).

ורבותינו דרשו בפסוק זה (בת"כ כאן): וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג, בלשון שהוא שומע בו, בלשון שהוא אומר להם כל הפרשיות*. ואונקלוס גם הוא התפון לזה במה שתרגם: ומליל משה ית סדר מועדיא* דה' ואלפינון לבני ישראל*.

אולם הנראה הוא, שדעתו לרמוז שלמדם את סדר המועדים ע"י תקוני העיבור שנמסר לו בעל פה בסיני, והנרמז ב"אשר תקראו אותם מקראי קדש" (לעיל פסוק ד), והפסוק אומר שלימדם בעל פה את כל הסדר המקובל בסוד העיבור.

הצווי לקחת שמן ולהעלות נרות אמרו לעיל בתחילת פרשת תצוה. ומה שהפסוק חזר עליו כאן, בא להשמיענו שני דברים: א. שבני ישראל יביאו גם לדורות שמן זית זך כזה משל ציבור. ב. שהדלקת הנרות תיעשה רק על מגורה.

כד. (ב) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. כתב רש"י: זו פרשת מצות הנרות, ופרשת ואתה

פני ירושלים

אתם, ומכיון שנאמר אצל העומר: כי תבואו אל הארץ (פסוק י) ואצל שתי הלחם: ממושכו תביאו לחם תנופה (פסוק יז), מובן מאליו שיהגו רק בארץ. רבינו לעיל בפסוק ב).

אחיו. ואולי היה קשה לרבינו על פירושו, א"כ היה לפסוק לומר "וידבר משה את מועדי ה' אל כל בני ישראל". ועוד, אם ה' צוהו לדבר את המועדים אל בני ישראל, איך יעלה על דעתו לייחד בהם את הכהנים. לכן מביא רבינו את הדרש של רז"ל.

כל הפרשיות. כלומר, מרעה עשה שני דברים, כשנצטוה אמר להם את כל פרשיות המועדים האמורות כאן ובפ' פנחס בכת אחת כלשונן, ואח"כ בכל מועד היה מבאר להם את הפרשה של אותו מועד והיה מלמד להם את הלכותיו. (לפי מלבי"ם)

ית סדר מועדיא, את ההלכות והמנהגים.

לבני ישראל. אך לפי פשוטו "סדר מועדיא" הם סדרי המועדים ולא הלכותיהם. ועוד, שלפי פשוטו הפסוק מספר שדבר אליהם פעם אחת, ולא בכל מועד ומועד. לכן ממשיך רבינו שהנראה בכונת אונקלוס הוא שלמדם את סדר העיבור.

מקראי קדש, כמו שאמרו בת"כ שם: ומנין שמעבדים את השנה מפני הצורך, ת"ל אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם כמועדים.

(ב) צו את בני ישראל. ולמה צוה ה' כאן שנית על לקיחת שמן והדלקת הנרות, הלא כבר צוה זאת בתחילת פ' תצוה (שמות כו ב).

לא נאמרה אלא ע לצוות את בני ישן לפרשת המגורה. וז והנה המצוה והמעו אכל צורך ה ישראל, כלומר מאר וכן עשו, כמו שנא ואף על פי שאמר השמן הוא שהבין וזת זך כתיב בשמן ויביאנה הצבור. וש כמשמע על המגורה ועכשו אמר בפרוש

תצוה (שמות כו ב) לא סופך לצוות את בני י

ואין זה נכון בע ויעל הנרות לפני ה' שנאמרה הפרשה האמו

אלא צורך הפרט כלומר שיקחו מאת כ שנאמר: והנשיאים הבי עולם לדורותם (שם כז וצוה שיקחו בני ישראל האמור כאן* הוא כהמ

והדבר השני הו להבין מזה שיכולים י כששבו מהגולה*, אב טהורה*.

לפרשת המגורה, ואילו נז היתה צריכה להיות סמוך האמורה כאן. קושית זו (מ יז) שהמסופר שם מן למלואים, ולפי זה מקי כאן נאמרה בשמיני למל פ' בהר ובפ' נשא (ז א) (מ טט) שהמסופר שם כ למלואים, וא"כ יתכן שנ שנצטוה על פרשת הנר העלה את הנרות מהראי שם (מ ד): והבאת את

כיום הנתל"ן - ט"ו ינוס"ת
הרג"ל ר' טעם יונג איברי מן

לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה, וכך משמעה: ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך. לשון רש"י. ואיננו נכון בעיני, שאין הפרשה היא סמוכה לפרשת המנורה. וכבר נאמר (שם מ כה): ויעל הנרות לפני ה' כאשר צוה ה' את משה, והנה המצוה והמעשה נזכרים ונעשים בכך.

אבל צורך הפרשה הזאת לשני דברים, ששם צוה ויקחו אליך תרומה מאת בני ישראל, כלומר מאת כל איש אשר נמצא אתו שמן זית זך למאור עם שאר תרומת המשכן, וכן עשו, כמו שנאמר (שם לה כז-כח): והנשאים הביאו וגו' ואת הבשם ואת השמן למאור. ואף על פי שאמר שם (שם כז כא): חקת עולם לדורותם, הוא על ההדלקה, ועכשו פלה השמן שהוא שהביאו הנשיאים נדבה, וצוה שיקחו בני ישראל משל ציבור לדורותם שמן זית זך בתוית כשמן הראשון, בטעם: ויקחו אליך פרה אדומה (במדבר יט כ), שיבקשו אותה ויביאוה הציבור. ושם (שמות כז כא) עוד לא אמר אלא: יערוך אותו אהרן ובניו וגו', והיה במשמע על המנורה או בלא מנורה, אם תשבר או תאבד, כאשר היה בשוכם מן הגולה, ועכשו אמר בפירוש (פסוק ד): על המנורה הפתורה, שלא ידליקו אלא על מנורה הפתורה.

טוב ירושלם

תצוה (שמות כז כ) לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה, וכך משמעה: ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך. עכ"ל.

ואין זה נכון בעיני, שהרי אין פרשת ואתה תצוה סמוכה לפרשת המנורה*. ועוד, הלא כבר נאמר: ויעל הנרות לפני ה' כאשר צוה ה' את משה (שמות מ כה), הרי שהצווי וקיומו כבר נזכרו עוד לפני שנאמרה הפרשה האמורה כאן*.

אלא צורך הפרשה הזאת בגלל שני דברים: האחד, ששם צוה ויקחו אליך תרומה מאת בני ישראל, כלומר שיקחו מאת כל איש שנמצא אתו שמן זית זך למאור עם שאר תרומת המשכן, וכך עשו, כמו שנאמר: והנשיאים הביאו וגו' ואת הבושם ואת השמן למאור (שמות לה כז-כח), ואעפ"י שנאמר שם: חקת עולם לדורותם (שם כז כא), הוא אמור על ההדלקה, ועכשו כלה השמן שהוא שהביאו הנשיאים נדבה, וצוה שיקחו בני ישראל משל ציבור לדורותם שמן זית זך כשמן הראשון, והמובן של "ויקחו אליך" האמור כאן* הוא כהמובן של: ויקחו אליך פרה אדומה (במדבר יט כ), שיבקשו אותה ויביאוה הציבור.

והדבר השני הוא, שבפרשת ואתה תצוה (כז כא) נאמר רק: יערוך אותו אהרן ובניו וגו', ואפשר להבין מזה שיכולים לערוך את הנרות על מנורה או בלי מנורה, אם זו תשבר או תאבד, כמו שהיה כששבו מהגולה*, אבל כאן נאמר בפירוש שידליקום על המנורה הטהורה, שידליקום רק על מנורה טהורה*.

פני ירושלם

וכאן צוה זאת לבני ישראל.

לפרשת המנורה, ואילו נאמרה רק לפרש צורך המנורה, היתה צריכה להיות סמוכה לה.

האמור כאן אינו שיקחו מאת כל איש שנמצא אתו שמן זית, אלא הוא כהמובן של ויקחו אליך פרה אדומה.

האמורה כאן. קושית רבינו היא לשיטתו בפ' פקודי (מ יז) שהמסופר שם מפסוק י"ח ואילך היה בראשון למלואים, ולפי זה מקשה, הלא פ' הנרות האמורה כאן נאמרה בשמיני למלואים, כמו שכותב רבינו בריש פ' בהר ובפ' נשא (ז א). אבל דעת רש"י בפ' פקודי (מ כט) שהמסופר שם מפסוק י"ח ואילך היה בשמיני למלואים, וא"כ יתכן שמרע"ה העלה את הנרות אחרי שנצטווה על פרשת הנרות האמורה כאן. ואפילו אם העלה את הנרות מהראשון למלואים, הרי צוה לו ה' שם (מ ד): והבאת את המנורה והעלית את נרותיה,

כששבו מהגולה, מגלות בבל, כמו שאמרו בבמדבר"ר (טו ז) שכאשר חרב ביהמ"ק [בראשונה] נגנזה המנורה.

טהורה. אך להשמיענו זאת היה די לומר "על המנורה יערוך את הנרות", לכן מכיאו רבינו את הדרש של רבוחיני.

Lutsger, Shemu'el

זהרביב

ספר

עזלת שמואל

כולל

הדושים ובאורים בסוגיות ובענינים עמוקים בשם ופוסקים, פלפולים חריפים
וינגייה בהלכות וענינים שונים, הדושים ערבים ומתוקים מלאים זו והעת
מפיקים, אשר העלה בעטק עיונו ובלעגם בלפולו

הרב האגן הגדול החרוף העצום סו"ת מהר"ר שמואל זצ"ל
(תקרא ר' שמואל לובצער) מזקני ההוראה דק"ק ווילנא יע"א.

חלק ראשון

ונלה אליו קונטרס נקב בשם

מנחת חנוך

באתי המלכה"ד חנוך העניך אייגעש ח"ב של האגן הספר זצ"ל.

ווילנא

בדפוס ר' יהודא ליב ס"ין נ"י
(ב/המחוקק מ"ה אליעזר לובמאן ז"ל)
שנת תרס"א לפ"ק

ОЛАТЪ—ШМУЕЛЪ.
г. в. Жертвоприношение Самуила.
Издание въсть по Галмулической Палеустивъ.
Соч. Самуила Зибертанскаго. Ч. I.

ВІЛНА. Въ типографіи Л. Л. Маца, на Завальной улицѣ
д. Вендорфа. 1901 г.

שאלות ותשובות

דובב מישרים

חלק שני

מהתשובות אשר השבתי לשואלי דבר ד'
בחמלתו עלי

דוב בעריש וויידענפעלד

אב"ד זר"מ דק"ק משעבין והגליל

כעת בעיה"ק ירושלים תובב"א

בלאאמו"ד גאון עולם רשכבה"ג מוהר"ר יעקב וויידענפעלד זצ"ל

אבד"ק הרוימלוב בעמח"ס שו"ה כוכב מיעקב

בהגאון הצדיק מו"ה אליעזר הנקרא ר' לייזר ר' יעקב'ס זצ"ל"ה מסמאניסלאב

שנת תשע"א

בעיה"ק ירושלים תובב"א

אפשר לו ללמאס ממש שיהיה מרובע עיי"ש, גס לפי דברי החוס' בסוכה מ"ט [ע"א ד"ה שלן ובחולין י"ח [ע"א ד"ה ומה] דלמאס חלקו דקודס שהקדישו מותר לסתם אותו בצרול, אבל העלו דהיו מביאין אותן מאבני נחל וא"כ היה קשה לתקן המזבח. ולמאס ז"ע לי ממתני' מדדות פ"ג מ"ד. ומאז תמהתי על מירון החוס' שחדשו דקודס שהקדישו מותר לסתם, והאחרונים [ע"י מנחם חינוך מ"ה מ'] תמהו ע"ז מש"ס ע"ז דף נ"ב [ע"ג], ומשם יש למרן, אבל ממתני' מפורשת הנ"ל דמבואר דהיו באין מקרקע בחולה שהצרול פוסל בנגיעה, א"כ מבואר דגס קודס שהוקדשו למזבח פוסל הנגיעה של צרול בהם, וע"ג. וא"כ שפיר י"ל ללא חשיב בידו לתקן, כיון דהיה קשה לתקן שיהיה מרובע ולא חשיב בידו, ועיין בחוס' זבחים דף י"ב [ע"א ד"ה ושמע] דהיכי דקשה לפניו כמו להפקיר נכסיו וכדומה לא חשיב בידו, משא"כ במנורה שהצריכה בידו לעשות מנורה אחרת שפיר חשיב בידו ולא הוי דיחוי, דכל שבידו לא הוי דיחוי.

ועפ"י ז' נ"ל למרן קושית הריטב"א שהקשה בש"ס ע"ז נ"ב [ע"ג] מורחית לפוניה זה גנוזו אבני מזבח משום דהיכי נעבדי וכו' עיי"ש. והקשה [גד"ה היכן בלאו הכי אי אפשר אפילו הוה אפשר לבטלם מ"מ אפסלי משום דיחוי, והנראה דהנה החוס' בע"ז דף מ"ז [ע"א] ד"ה אשייה שבטלה הקשו דמאי מבעיא ליה הא בידו לבטל, וחי' דחשוב כאין בידו משום דע"י עכו"ם אריך לבטלה. וי"ל דכל זה ניחא באין העכו"ם כבוש תחת ידו, אבל היכי דהעכו"ם כבוש תחת ידו צודאי חשוב בידו, דהא בידו לכופו שיבטל, וביטול דעכו"ם הלא מועיל אפילו באונס [שם מ"ג ע"א] שאין צרוננו לבטל, וא"כ בעת שגברו החשמונאים וכבשו האנשי יון היה בידם לכופם שיבטלו וישפיר חשוב כבידם וליכא משום דיחוי.

ועפ"י ז' מתורן קושיא עצומה שהקשו [עיי"ש בגליון השו"ע במקור מ"ס חיים] לפי שיטת היש אומרים ביור"ד סי' קמ"ז סעיף ז' [גדמ"א] דאפילו באמירה בעלמא הוי ביטול, א"כ אמאי אמרינן בש"ס ע"ז [נ"ג] הנ"ל דאי אפשר לבטל משום דאבנים שלמות אמר רחמנא, הא יכול לבטל ע"י אמירה. ולהנ"ל ניחא, דהא ע"י אמירה לא מהני הביטול באונס כמבואר שם, וא"כ לא מהני הביטול ע"י אמירה, דהא אפילו אחר הביטול יהיה אסור מטעם דיחוי משום שאין בידו לבטל, כיון דאין בידו שיבטל העכו"ם מרצונו, ונהי דבידו לכופו שיבטל על ידי מעשה, מ"מ על ידי מעשה יופסלו משום דאבנים שלמות אמר רחמנא, וא"כ ממילא לא מהני ג"כ הביטול ע"י אמירה דהיו פסולין מטעם דיחוי.

וב"י זה שאמרנו דע"י שבידו לכופו לבטל ע"י מעשה דמהני אפילו באונס לא אמרינן דיחוי, הוא רק דלולא

ועפ"י ד' הנ"ל העיר כ"ג למרן קו' הנחמדה דמה מועיל גבי נס חנוכה שמאלו הפך שמן, כיון שהמנורה נהרסה א"כ נדחה השמן מלהדליק, כמו דמבואר בזבחים דף נ"ט [ע"א] לענין קדשים שהיו קודם שנהרס המזבח. וכ"כ ראה מקודם ליישב דמזבח הדלקת נרות ומזבח הדלקת מנורה הם שני מזבחות נפרדות, אולם הביא מהרמב"ן פ' אמור [כ"ד, צ] דבלי מנורה אין מזבח להדליק עכ"ל.

וא"כ באתת הוא מחלוקת בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב, א"ר חזקיה השלחן והמנורה מעכבין את הקרבנות, וחכמים אומרים אין לך מעכב אלא הכיור והכף, ולפי המסקנא שם מחלק בין עבודה פנים לבין עבודה חוץ, ובפירוש קרבן העדה שם [ד"ה מעכבין] פירש דיותר נראה דפלגי אס' אסור להדליק אס' אין המנורה במקומה, הרי מבואר דמעכב לר"ח ולחכמים אינו מעכב.

וא"כ כ"ח חירן צטו"ט ע"פ סברתו דהשמן היינו רק הכשר וסיבה להמנחה, דגוף המנחה הוא האור, ועל כן אין לנו לדון אלא על האור, והאור הלא עדיין לא היה בעולם שיחול עליו שם דיחוי, עכ"ל דפח"ח.

ובמובין לסברתו נ"ל מש"ס ברכות דף נ"ג [ע"א] וזיתר ביאור במג"א אר"ח סי' רל"ח אות י"ג דהאור הוי פירש, ובמחלית השקל שם דהאור והנר הם שני ענינים נפרדים עיי"ש, [ועיין בחו"מ סי' קנ"ג בסמ"ע ס"ק ל"ב]. וע"ק לפי דברי החוס' בפסחים דף כ"ב [ע"ג] ד"ה מניין דבשמן האור בא מהשמן בעין, א"כ מהדר הקושיא הא השמן נדחה. **L**

והנראה ליישב הקושיא, דהנה בחוס' סוכה דף ל"ג [ע"א] גד"ה נקטס הקשו דאמאי קדשים שנשטפו קודם שנפגם המזבח ואח"כ נפגם פסולין מטעם דיחוי [ונחיס שם], הא בידו לתקן, וכמדו דלריך לחלק בדברים. והנראה ד"ל ע"פ מה דמבואר בש"ס חולין דף פ"ג [ע"ג] דפריך הש"ס שם היכי ליעבדי ליתב וליבטל קמוסיף אבנין וכתיב הכל מיד ד' עלי השכיל עיי"ש, ופירש הר"ח שם [סוד"ה קא] קמוסיף אבנין ולא הוי מרובע וריבוע מזבח מעכב, והקשו החוס' ע"ז דלכתי אפשר שידביק העפר שיהיה מרובע, ועוד דקרא דרובע ולא קרא דהכל בכתב מיד ה' הו"ל לאחוי.

וראיתי מאז בשל"ה הקדוש [ויו העמודים מן השל"ה עמוד העגדה פ"ז] שחירן צטוב טעם ע"פ דברי הרמב"ם [בפירושו למשניות עירובין פ"ד מ"ח] דמרובע ממש אי אפשר לאדם ללמאס, ורק בשעת הבנין דהכל בכתב מיד ד' עלי השכיל כוונו בלמאס, ועל כן שפיר מייתי קרא דהכל וכו' והיינו דמרובע בעינן, וא"כ בשלמא בתחילת הבנין היה מיד ד' עלי השכיל והיה אפשר ללמאס שיהיה מרובע, אבל אס' הוא ידביק העפר לעשות מרובע לא יהיה

74

Frank, Zvi Pesah, 1873-1960

18

מקראי קודש

השלים

ביאורים ובירורים
פסקים וחקרי הלכות
בענייני חנוכה ופורים

מלוקטים מעזבונו של רבינו, שר התורה, אביר הדושים
מדין הגאון רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל
רבה של ירושלים

מהדורה חדשה ומפוארת, עם הארות
ומראי מקומות מקיפים ותיקוני טעויות

ערב ראש השנה תשע"ג

סימן ה

הטעם שהשמן שנמצא לא נפסל משום דיחוי
שנטמאה המנורה

← 7 שמעתי מהגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין שהקשה בנס חנוכה, שמצאו שמן, הא כיון שנטמאה המנורה, והוצרכו לעשות מנורה אחרת, נימא שהשמן כבר נדחה, כמו דאמרינן בגמ' (זבחים נט ע"א) גבי מזבח שנפגם, דכל קדשי מזבח נדחו, הכא נמי נאמר שנדחה השמן, שלא היתה מנורה להדליק בה, ואי משום דהוי קדושת דמים, הא אמרינן (שם יב ע"ב), דגם קדושת דמים נדחה.

ואמרתי, לפי מה שכתב הפני יהושע (שבת כא ע"ב), ליישב קושיית האחרונים, למה הוצרכו לנס השמן, והרי אפשר להדליק בטומאה, וכתב, דלמאן דאמר טומאה דחוויה בציבור, צריכים למיהדר על טהרה היכא דאפשר, עיי"ש, ולפי זה יתיישב שפיר, דאי אפשר לפסול כאן את השמן משום דיחוי, דאם תרצה לפסול את השמן משום דיחוי, אדרבה נימא דידליק בטומאה, ואין כאן דיחוי כלל.

אלא שהפני יהושע דחה זה, משום דקיימא לן טומאה הותרה בציבור, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא, מדוע הוצרכו לנס. אבל עיין בכסף משנה ומהר"י קורקוס (פ"ד מהל' ביאת מקדש ה"ח) שכתבו בדעת הרמב"ם, דסבירא ליה טומאה דחוויה בציבור.

והפני יהושע תירץ, דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להם חיבת המקום, עיי"ש. וכן כתב החכם צבי (סימן פז).

עוד אמרתי, דיש לעיין אם כשבדיעבד ראוי להדליק ויוצא ידי מצוה, אי הוי דיחוי [ואולי זה תלוי במחלוקת הראב"ד והריטב"א¹].

----- הררי קודש -----

אם יש דיחוי בפסול של לכתחילה

1. ואולי זה תלוי במחלוקת הראב"ד והריטב"א. עיין ריטב"א (ע"ז מז ע"א ד"ה המשתחוה לדקל) בשם הראב"ד, שאם יש דיחוי אצל מצוות, אסור לכתחילה לצאת באשירה מצות לולב, אף אחר שבטלה, משום שקודם שבטלה אסורה לכתחילה. ועיין מג"א (סימן תקפו ס"ק ו) ובמחצית השקל לענין שופר של עבודה זרה, שלכתחילה לא יתקע אף אחר שבטלה. ועיין

ז
ב
ס
ז
ת
ל
ח
ט
ז

והגריי"ד תירץ, דהא אמרינן (ע"ז נב ע"ב) באו פריצים וחיללוה, ויצא לחולין, ואין תורת דיחוי בחולין. ולי צ"ע, דכיון דהיה נעלם מעיניהם, אם הוי בכלל באו פריצים.

L

בפר"ח
באותן שמו
ומה הפרש
ובין שאר
דשאר השב
לא הותרו
וכמו שכתב
השבת ואת
והגאון
הפר"ח, שב
באיזה טומ:
ציבור, או
הותר להם
השיג בהגה
אם מגע הזב
אולם, ב
אם הא דק
עצמם, משו
זבים, אפשר
זב, אבל כ
שטומאתם

ובירושל
זב כזב, נשו
עון הקדשין

הרי קודש

ברמ"א (סימן תרמט סעי' ג) ובביאור הגר"א (ס"ק יד). אולם, דעת הריטב"א, שפסול לכתחילה אין בו משום דיחוי, שכיון שבדיעבד יצא, לא נדחה כלל, וספיקו של רב דימי באשירה שביטלה למצות לולב, הוא רק אם נאמר שגם בדיעבד לא יצא קודם שביטלה, אבל להלכה שבאשירה קודם שביטלה יצא בדיעבד, כשביטלה מותר אף לכתחילה. ועיין ריטב"א (סוכה לג ע"א) ובר"ן (סוכה ריש פ"ג ד"ה של אשרה).

בעוהשי"ת

ספר

גבעת פינחס

כולל חידושי אגדה ערכים ונעימים על חמשה חומשי תורה ומועדי השנה
וחידושי שמעתתא כיאורים יקרים ופלפולים וחידושים נחמדים בש"ס וספרי
ראשונים ואחרונים אשר השאיר אחריו הרב הגאון הגדול צדיק מפורסם
בוצינא דנהורא הי חסיד והי עניו וכו' בנש"ק כקש"ת

מזה"ר פינחס הלוי בילליטצער זצוק"ל

האבדק"ק סערענמש והגליל תע"א

סדרתיו והוצאתיו לאורה בעזרת נותן התורה אני חתנו

הק' אשר אנשי"ל יהודא מילצער

אבדק"ק פעטראזשעני והגליל יצ"ו

סעאיני - (ס. וואראהל) תרפ"ה

בדפוס המשובת והמפואר של הרבני הנגיד מו"ה יעקב ווידער נ"י

נדפס שנית שנת תש"מ לפ"ק

ועכשיו נדפס מחדש כאותיות בהירות ומאירות עינים עם אלפי
הגהות ותיקונים ומראי מקומות, וגם מפתחות למצוא דברי הפץ

הובא לבית הדפוס על ידי

יששכר דוב הלוי בילליטצער

נכד המחבר

בחדש טבת שנת "הגאון פנחס הלוי בילליטצער" (תשס"ה) לפ"ק

פה ברוקלין יצ"ו

ולכך
שלמד
ואמר
אישור
לגרום
(ג.)
בנים
זה
היה
רסא
חס,

שוק
גלא
קמן
ות,
עה
רבי
מר
הס
כי

א'
(ג)
א'
ות

א'
א'

דאם כן היו צריכים להיות שם כל בני ביתו, ואיש לא נעדר בשעת הדלקתו של נר חנוכה, ואם לא היו שם צריכים להדליק בפני עצמם, ולפי זה האריך אמר לקמן (דף גג.) רבי זירא בטר דנסיבי איתתה [אמינא] השתא לא צריכנא להשתתף בפרוטה ביהדי אושפיזא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי, ולפי"ד הכתב סופר ז"ל מה מועיל מה שמדליקים בביתו, הלא הוא לא היה שם בעת הדלקה. אלא על כרחך הפירוש נר איש וביתו, שכך התקינו חז"ל דכל בית שישראל דר בו צריכין להדליק נר אחד וסגי בכך, אפילו יהיו כמה בני בית, ואין נפקא מינה אם המה שם או לא, רק שידליק בר חיובא אחד, ולא שהוא מוציא שאר בני ביתו, (אם כן) דאין החיוב מוטל על כל אחד אלא על כל בית מוטל חיוב אחד, כשם שסגי לכל פתח מזוזה אחד וכדומה, אפילו אם אחד אומר שאינו רוצה לנאח בזה, אפילו הכי אין החיוב מוטל עליו להדליק רק שתיקנו שאם ירצה אחד להיות מהדר ולהדליק בפני עצמו הרשות בידו ויכול לברך, אבל לא שלא ינא בהדלקת צעה"ב, שכבר ינא כמו שאר בני בית, רק דיכול להדליק עוד הפעם ולא היו צרכה לבטלה כיון דעיקר המצוה משום פרוסומא ניסא התקינו מעיקרא כך מי שירצה להדר ולפרסם הנס ביותר על ידי שידליק בפני עצמו שפיר דמי ויכול לברך כנלענ"ד.

תוס' ד"ה ובשעת הסכנה, הקשה הא מעל השולחן נמי יקחו אותו. ונ"ל הא בשעת הסכנה על פי הירושלמי (פוכה פ"ה ה"א) וז"ל מעשה בימי תרוגייתום הרשע נולד לו בן בט' באב והיו מתעניין, מתה בתו בחנוכה והדליקו נרות שלחה לו אשתו עד שאת כובש

את הצרבריים בא וכבש את היהודים שמרדו כך וכו' והקיפן לגיונות והרגו, עכ"ל. ומעתה י"ל דהכי קאמר ובשעת הסכנה כגון שמת מושל העיר או בנו או בתו בימי חנוכה אין להדליק מבחוץ שלא יאמר אנו שמחין במפלתו אלא מניחו על שלחנו ואינו מקפיד בדבר כיון שלא יראה כשמחים במפלתו.

→ **א"ש** דקו ולא מלאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול וכו', והקשה ש"צ הגאון צנטע שורק על פי ש"ס (ובחס נט.) דמוצח שנפגס נדחו כל הקרבנות שהיו שם בשעה שנפגס, לפי זה כל השמנים שהיה שם בשעה שנפגס המוצח נדחו ואין חזר ונראה הפך השמן הא נראה ונדחה אינו חזר [ונראה].

ובלענ"ד דלכאורה צריך להבין איך נהייתה הדבר שהיה הפך חתים בחותמו של כהן גדול, הכי לא היה שם ממונה או גזבר אשר עליו מוטל להשגיח על השמנים ולחתמם בחותמו, ומה לכהן גדול שם. על כן אומר אני דהפך ההוא לא היה עדיין מקודש, ולא היה עדיין של ציבור, אלא היה של כהן גדול שהביא מביתו חתום בחותמו והניחו שם להיות מוכן לעת הצורך, ואז בשעה אחרונה סמוך להדלקה יקדישו, וכהלל שמעולם לא מעל בעולתו, שהביא חולין לעזרה ושם היה מקדישו כמ"ש (פסחים סו.) וכיון שכן אותו הפך לא היה נראה עד הנה ממילא לא שייך לומר שנדחה, ודו"ק.

→ **ודייגו** דאמר דקו, דטפי היה לו לומר חפשו, אלא על כרחך שדקו החותם אם ימלא אחד שאינו של הקדש שעדיין לא

22

נתקדש, כי כל השמנים של הקדש דהיינו אשר
 כבר נתקדשו, הגם שלא נטמאו בכל זה אינם
 ראויים להדלקה, משום שנדחו ואינם נראין
 עוד, ומלאו פך זה שהיה עליו רק חותמו של
 כהן גדול, ולא חותמו של גזבר, וידעו שאינו
 עדיין הקדש ולא נדחה. ל

שם בגמרא, שני זקנים היו צלידן אחד עשה
 כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל,
 ויל"ד אמאי לא קחני אחד עשה כדברי בית
 שמאי כמו דתני גבי בית הלל שעשה כדברי
 בית הלל.

וב"ל דהנה לכאורה קשה על אותו זקן שעשה
 כבית שמאי מאי טעמא שבק דברי בית
 הלל ועשה כבית שמאי הלא הלכתא כבית הלל,
 ואי אפשר לומר דאיירי קודם בת קול נעוין
 עירוזין יג: ובפסחים קיד. דינא בת קול
 דהלכה כ"ה. דהלא גם קודם בת קול היה
 לו לנהוג כבית הלל מכח דקרא מסייע להו
 דכתיב (שמות כג ג) אחרי רבים להטות, ובית
 הלל הוא רובא, ועיין בחולין (דף מד.) בתוס' שם
 (ד"ה ורבי).

וב"ל ע"ד חידוד דהנה המרדכי ריש חולין
 הקשה האיך אזלינן גבי סנהדרין בתר
 רובא הלא היו קצועים בלשכת הגזית ונימא כל
 קצוע כמחצה על מחצה דמי, וחירץ דהדיבור
 הוא נייד, עי"ש. ועוד י"ל דהנה הר"ש מקיטון
 הקשה האיך מותר לעבוד בקרקע בארץ ישראל
 ניחוש דלמא מנחל איתן הוא, ואי אפשר למיזל

בתר רובא כי קרקע קצוע הוא, ות"י הגאון
 ר"מ בנעטה ז"ל לפי שהעגלה ערופה אינה
 כשירה רק מכח רוב, כי איכא למיחש דלמא
 טריפה הוי וסמכינן על הרוב דרוב בהמות
 כשירות, והיכי דהקצוע נשרש מכח רוב לא
 אמרינן דכל קצוע כמחצה על מחצה דמי,
 עכ"ד. ואם כן גבי סנהדרין גם כן י"ל כן
 דהקצוע שלהם נשרש מכח רוב, כי איכא
 למיחוש דלמא ממזר הוא וממזר פסול לדון
 בדיני נפשות כמ"ש (סנהדרין לב.) על כן לא
 אמרינן כל קצוע כמחצה על מחצה דמי.
 ומעתה י"ל דהזקן שנהג כבית שמאי ס"ל
 כחירון הב', ואם כן רק בסנהדרין דייקא
 אמרינן דלא הוי המיעוט קצוע, משום דבעינן
 שלא יהיה ממזר וחלל ונשרש הקצוע מן הרוב,
 מה שאין כן גבי פלוגתא דבית שמאי ובית הלל
 דלא בעי שלא יהיה ממזר וחלל, י"ל באמת
 שאינו מוכרח, דק"ל כבית הלל משום דרובים
 המה, אלא י"ל כקושיא המרדכי דבית שמאי
 הגם שמיעוטיס המה בכל זה הלכה כמוחס,
 משום דהוי קצועין וכל קצוע כמחצה על מחצה
 דמי לכן נהג כבית שמאי, ונקיט שפיר שעשה
 כבית שמאי, ול"ק שעשה כדברי בית שמאי כי
 הוא לא השגיח על הדיבור רק על הגופים, כי
 אלו היה משגיח על הדיבור לא היה עושה
 כבית שמאי כי בית הלל רובים המה ואין שייך
 דין קצוע. והזקן השני ס"ל כחירון המרדכי
 לכן קחני עשה כדברי בית הלל דהיינו עיקר
 הוא הדיבור שהוא נייד, ועל כן הלכה כבית
 הלל משום דרבים המה י.

יט) על סברתו של הגאון ר"מ בנעטה ז"ל קשה לי מסיפא דט' חניות דקתני במס' שקלים (ירושלמי
 פ"ז ה"ב) גם לחיפך. כגון שהיה ט' חניות שהיו מוכרות בשר נבילה ואחד מוכרת בשר שחוטא לא

שם בדף כב
 להרעות
 אמרייה קמיה
 יש צה, מתקין
 יש צו, דחניא
 שלא יכסנו צר
 הכא נמי [שלו
 ואציגה חיזה י
 חדא מאי י
 בלשון
 לקמן אבוהון
 ממנו [מן הו
 בחפץ של מ
 עליו]. ואפשר
 דנפקא לן כ
 טעמא שלא
 דבצרייתא גופ
 יכסה שלא י
 הטעם בלשון
 המצות ממנה
 אבוהון) דלא
 ולהג"ל א"ש
 בצרייתא, מה
 ובלשון רבים
 ועוד קשה
 דאורי
 מדרבנן, וכן
 מחלק שמואל

הוי כ"א ספיי
 אינה כשירה
 שנתערבו בני
 כשרים וצ"ע.

76 ח. בגמ' ע"ז מבואר (נב:) דבאו פה פריצין וחללוה, וא"כ הרי יצא המקדש מקדושתו, והשמן נפסל ביוצא, והאיך הוכשר הפך שמן להדלקה. ל

[ולמהלך הראשון ל"ק גס קו' זה כמוצין]. ועי' שם שהביא בשם הראב"ד בתו"כ דיש דרשה מיוחדת שצריך להדליק הו' נרות בו אחר זו דוקא, ולפ"ז לא שיך לחנך בו' כהנים שדיליקו בנת אחת.

ואולי י"ל עפ"י הדוע הדלקה לאו עבודה פירושה שהמזוה הוא מה שהמטרה דולקת, וזו המזוה ולא מעשה ההדלקה, א"כ י"ל דלא בעינן שההדלקה תהי' במטרה רק שכאשר יהי' דולק יהי' דלוק במטרה, וא"כ לאחר הדלקת הו' נרות, הרי אז עלם העבודה שעושה המטרה עכשיו, דהיינו מה שהמטרה הולך ודולק זה גורם החינוך, כי עכשיו המטרה עושה עבודה, דמי גילה לנו דעבודה המחנכת נריכה להיות דוקא במעשה אדם, הלא במעשה הכלי שעושה עבודה זה די לחינוך, וא"כ שפיר נחחק בזה שמאיר בו' נרותי, ובה מיושב ד' הרמב"ם, ונ"ע ע' בזה.

[בגוף הדבר יש לומר דו' נרות מעכבין הוא רק דין נרות המטרה ולא בהדלקה, עי' ביד המלך פ"ד מחמץ ומלח שנפתק בזה, ובספרי האחרונים מובא קושיא על סוגיא דככתה האך ילפינן מדליקין מנר לנר ממטרה, דלמא שאני מטרה דעדיין לא קיים המזוה עד שהדליק כל הו' נרות, משא"כ מטובה דקיים עיקר המזוה בנר ראשון, ואולי במטובה אין מדליקין, והשפ"א מביא מהא"י הר"מ דו' נרות אין מעכבין בהדלקתן ולכן שפיר מביאין רא"י. ועי' באגודת אוזב (נר מטובה אית ו') שר' כן והביא רא"י מל' הקרא להעלות נר תמיד, ולפ"ז כי דמלא דבעטס הי' יסולין להדליק כל לילה רק נר א' ולא הי' צורך לגמ' כלל [רק אולי ללילה א', עיי"ש], אבל כיון דהי' צורך לחנך המטרה, ולחינוך צריך דוקא הו' נרות, כלי' המשנה בשבועה נרותי, לכן הי' צורך לגמ', ולכן שפיר נקרא בשם מטובה, כי מה שהי' צורך בחינוך הי' גורם הנס, עיי"ש בד' הנעמיים, ועי' בבית נאמן (להגר"א ע"ז ע"ז ע"ז) סי' י"ג סקע"ג מה שדן בד' האגודות אוזב ועי' בבית הלוי שנקט לדבר פשוט כי כל הו' נרות מעכבין גם בהדלקה, ועי' גם באמרי אמת ליקוטים שנת בא: מש"כ מזה. ועלם השאלה לבאורה חלוי בפירוש מלח "נר" אי קאי על הכלי או על השמן ופחילה, ועי' מזה באדני מר סי' ת"ק ובהגהות הג"ר דוב בערש נוקערמאן ז"ל בסו"ס דרך חיים.]

(עי' דבר פלא בדברי הנפנת פענח פ"ג מהל' מטובה הל' ב' שכתב דבנס מטובה לא הדליקו כל לילה רק נר א' הוא הנר מערבי, ולא הי' להם מטרה רק הדליקו בשפוד של ברזל, עיי"ש בכל דבריו שמומך על גירסת הפסיקתא שמלאו שמונה שפודין של ברזל, ומפרש דהיינו שפוד לכל לילה, עיי"ש כל דבריו, וחממה שהרי עכ"פ נורות המטרה בו"ע מודה דו' נרות מעכבין, ומלאחי שכבר תמה עליו בשו"ת חסדי אבות סי' י"ו סקי"א עיי"ש, ובגוף ד' הפסיקתא כבר הגיהו המפ' דמלאו ו' שפודין וכן היא במגילת עניית, וז"ע. ולאחר העיון מלאחי ישוב נכון לדברי הנפנת פענח, דעי' בגמ' מנחות כח. דליף דו' נרות מעכבין "מ"ט הו' כתיב זהו", ופי' רש"י כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו, עיי"ש (ולהשיטות בהדלקה מעכב פי' נורות המטרה מעכב ממילא הדלקה מעכב). והנה בגמ' שם מובאר דכשאינה בזה והז אינה בזה גביעים וכפתורים, ומקשה שם בגמ' דא"כ לא ליבעי קנים ומתוך ההוא פמוט מקרי, פי' רש"י מטרה קטנה. מוכח דמאז גוה"כ של יהיו הנאמר על הכפתורים ליכא רק בזהב, והא דבעי קנים בשאר מתכת רק כדי שיהי' נקרא מטרה, אבל י"ל דלעולם אין הו' קנים מעכבין, ודי בא' אס יש לה שם מטרה. ואף שבתוס' שם ריש הדף מוכח דס"ל דגם בשאר מיני מתכת מעכב שבע קנים, אבל גמ' מפורשת אינו, ואדרבא מסוגיית הגמ' משמע דאינו מעכב בשאר מיני מתכות וכנ"ל, ועי' בדרם שלמה (כסלו, תש"מ) במכתב הגה"צ ר' נפתלי חיים מדויקוב ז"ל שהעיר בסברא כו, וממילא אין כל כך חימה על הנפנת פענח).

76 ח. קו' זו הביאו האחרונים בשם הגאון בעל מרחשת [בקונטרס מנחת חינוך הגד' בסוף ספר עולת שואלן], וחלוי הדבר במש"כ באות א' באזה קדושה נקדש השמן, אס שיך בה פסול יוצא, עיי"ש. אך עיקר הקושיא חלוי במחלוקת הרמב"ם בגדר באו בה פריצים, וכל הקושיא הוא רק לשיטת הרמב"ם שכתב בזה"ל "בית הבחירה עלמו ילא מקדושתו על דס ונעשה חול דהא בבית דכתיב ובאו בה פריצים" (מלחמות ע"ז)

25

נב:) וכן עי' בחי' הרמב"ם והריטב"א מ חמ"ס יו"ד סי' רל"ג, ולפ"ז שפיר הו' ומלאחי בשו"ת שאילת דוד (להגאון הרב דלד' הרמב"ם הלל היו צריכין הששמונאי ותומים ונביא לקדש מקדש, וכי דל"ל די והיהודים הלוחמים עוד לא נתיאשו מלגו הכלים והמונח שהי' בידם לאדם ולכלוי בפשיטות.

[ועיי"ש עוד דעיקר הדין אס נפקע קדוה לעמיד או לא, ועיי"ש (ה' ע"ד בד"ה א' שכונה לא נחבטלה ע"י באו פריצים, ולכן ועי' עוד מה שהביאו האחרונים בשם ר הקרקע משום דקרקע אינה נגולה, ולא ש (שו"ת יו"ד סי' ס"ז) מש"כ לחלק בין קו בכל זה].

ובאמת יש לדון באופן אחר, דגם השמן י' [א' ו' - ד' א'], אך זה אינו וכמוש"כ י' דין באו פריצים, וממילא נשאר שמן קדוש בשם היעב"ץ דהשמן הי' חולין ולכן קי [ובדאי לעיין מה שהעיר בשו"ת ברוך ה' ולמה לא נפרש וחללוה שנפסל עוד מלהי' חרבך הנפת עלי' ותחללה", שפירושה נ מוכרחים לפרש מל' חילול לעולם, משא' והנה בפסול זה דיוצא במטרה יש להעיר הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן.

אך באמת זה ליחא, עי' בחשו' הגאון ר' נ מזה דדבר המונח בכלי שרת, הכלי שרת ה הוא חוץ להיכל, אבל עדיין הוא בעזרה, אך ראיתי מביאים קושיא בשם הגאון בעל דדס הפר שנכנס לפני ולפנים נפסל ביוצא לעזרה, א"כ ראינו דדבר שמקומו בהי' במטרה כשמוציאו, עיי"ש מה שמפסל ויש לדון בה לתרץ בב' אופנים, א' דמזה רא' שאין מקום ההדלקה דוקא בהיכל, נפסל ביוצא, כי דאפי' אס ניח שנפסל בה והמטרה שהוא כלי שרת מניל שלא יפסל ביוצא, יש ללמד מהא דחגיגה כו: דהוציא המקום, והמל"מ בפ"א מהל' משכב ומו ע"כ דהשולחן מנילו].

קונטרס נס השמן
בס"א גמ"א
ברוב"ל ר' אגריהו ב"ר שארר פ.א.א.א.

נב(, וכן ע"י בחי' הרמב"ן והריטב"א מכות י"ט דקדושת המקדש נחבטלה משגאו בה פריזים (ועי' בחשו' חת"ס י"ד סי' רל"ג), ולפ"ז שפיר הקשה המרחשת שא"כ נפסל השמן ביוזא.

ומזאתי בשו"ת שאלת דוד (להגאון הרב דוד מקארלין ז"ל) או"ח סי' ג' (דף ו' ע"ג בד"ה ועמה) שהקשה לדל' הרמב"ן הלא היו זריכין החשמונאים לקדש המקדש מחדש, וזה לא מזינו, וכן הא לא הי' להם אורים ותומים ונביא לקדש מקדש, וכי דל' דהמקדש לא נחלל ע"י ביאת היונים בו כיון שעוד לא כיבשו אותו והיהודים הלוזמים עוד לא נמייאשו מלגרש היונים ממנו לא נקרא לגבי המקדש עדיין כיבוש מלחמה, ורק הכלים והמוצה שהי' בדם לאבדם ולכלותם נחללו ע"י ביאת הפריזים. ויסוד זה מחרץ קושיית המרחשת בפשיטות.

וועי"ש עוד דעיקר הדין אם נפקע קדושת המקדש והקרקע ע"י עכו"ם חלוי בדין קדושה ראשונה קידשה לעתיד או לא, ועיי"ש (ה' ע"ד בד"ה א"ה) שכתב דמאן דס"ל קידשה לעתיד ס"ל דקדושה הבאה ע"י שכניה לא נחבטלה ע"י צאו פריזים, ולכן לא היו יכולין לחלל קדושת היכל ועזרה, עיי"ש בדבריו הנפלאים. ועי' עוד מה שהביאו האחרונים בשם חשו' הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה דלא שייך צאו פריזים וחללוה על הקרקע משום דקרקע אינה נגזלת, ולא שייך עלי' קנין עכו"ם, ויש לדון מזד כיבוש, ועי' גם בישועות מלכו (שו"ת י"ד סי' ס"ו) מש"כ לחלק בין קרקע למטלטלין דקרקע לא נפקע לעולם משא"כ במטלטלין, עי' בכל זה].

ובאמת יש לדון באופן אחר, דגם השמן ילא לחולין מזד דין צאו בה פריזים ולא שייך עוד פסול יוזא, וכדלעיל [א' ו' — ד' א']. אך זה אינו וכמוש"כ המרחשת שהרי השמן הי' עומן ולא שלטה בו די זרים, לא שייך בה דין צאו פריזים, וממילא נשאר שמן קדוש בלי מחיזות ושפיר נפסל ביוזא. ונלפ"ז א"א לחרץ כמוש"כ לעיל בשם היעב"ץ דהשמן הי' חולין ולכן קיבל טומאה, וכן מש"כ לענין פסול דחוי].

וכדאי לעיין מה שהעיר בשו"ת ברוך השם ח"צ סי' ז"צ בהא דאמרינן צאו פריזים וחללוה דנעשה חולין, ולמה לא נפרש וחללוה שנפסל עוד מלהיות ראוי לקודש, וכמו שמזינו אלל לאו ד"לא חבנה אההן גזית כי חרבך הנפת עלי' ותחללה", שפירושה שנפסל ולא רק שנעשה חולין, וז"ל דכאן איירי בדבר חול וכן מוכרחים לפרש מלי' חילול לעולם, משא"כ בדבר קודש מפרשינן כפשוטו שנעשו חולין ועי' בזה].

← והנה בפסול זה דיוזא במנורה יש להעיר מדברי הרמב"ם בפ"ט מביאת מקדש שפסק דאם הטיב כהן את הגרות והזיזאן לחוץ מותר לזר להדליקן, הרי להדיא דשמן למנורה לא נפסל ביוזא.

← אך באמת זה ליתא, עי' בחשו' הגאון ר' מנחם ועמבא בספר גוא"י סי' ד' סקנ"ה, שהק' כנ"ל ורצה להוכיח מזה דדבר המונח בכלי שרת, הכלי שרת מזילו מפסול יוזא, ודוחה הרא"י דכונת הרמב"ם שכ' והזיזאן לחוץ הוא חוץ להיכל, אבל עדיין הוא בעזרה, וא"כ לא נפסל ביוזא כלל.

אך ראיתי מביאים קושיא בשם הגאון בעל ישועות מלכו, לד' הרמב"ם בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"ד דדם הפר שנכנס לפני ולפנים נפסל ביוזא כשהזיזאן להיכל, וכן כשהוא באמצע הזאה בהיכל נפסל אם מוזיאו לעזרה, א"כ ראיתן דדבר שמקומו בהיכל נפסל כשהזיזאן לחוץ להיכל, א"כ להרמב"ם הרי נפסל השמן במנורה כשהזיזאן, עיי"ש מה שמפלפל בקו' זו.

ויש לדון בזה לחרץ בנ' אופנים, א' דמזה גופא דס"ל להרמב"ם שיכולין להזיזא המנורה לחוץ ולהדליקה, זה רא"י שאין מקום ההדלקה דוקא בהיכל, ואין עבודה זו מחייחסת דוקא למחיות ההיכל, וא"כ שפיר אינו נפסל ביוזא, ב' דאפי' אם נניח שנפסל ביוזא, י"ל כד' הגרמ"ו שהטעם שלא נפסל משום שהוא במנורה, והמנורה שהוא כלי שרת מזיל שלא יפסל ביוזא. [ורא"י ליסוד זה של הגרמ"ו שדבר שהוא בכלי לא נפסל ביוזא, יש לדדד מהא דחגיגה כו': דהזיזאן השולחן והיו מגביהין אותו להראות לעולי רגלים חיבתם לפני המקום, והמל"מ בפ"א מהל' משכב ומושב אמר שהזיזאן אותו חוץ להיכל, ולד' הרמב"ם יפסל ביוזא, אלא ע"כ דהשולחן מזילין].

ט. שמן למנורה צריך להיות מתרומת הלשכה ומשל ציבור, ואם הי' השמן עפ"י נס לא הי' משל ציבור.

← אך צעיקר הדבר דנו האחרונים, אם הדלקת השמן יש לה שם הקרבה או לא, והנה האבני מר שהבאנו [א"ח] ט"דאי ס"ל שיש לה שם הקרבה, וראייתו הוא מדברי רש"י בתמורה דף י"ד שמפרש דבר הקרב כלילה על שמן למנורה, [ועי' פסחים נט. בתוד"ה אין שמיחה גרות משום דלא הוי מדי דהקטרה, ועי' ברבינו חננאל שם שכנראה הי' לו גירסא של גרות, ועי' גם ל' הרמב"ם פ"ג מממדין ה"י דמשמע דהוא הקרבה.] אבל יש לצד ולומר דהוא מעשה המנחה ולא הקרבה, וזה גופא כונת המוס' [שהבאנו ד"א] שהקשו למה הי' צריך השמן קידוש כלי, משום דמוס' ס"ל דמנורה הוא מנחה של הדלקה ולא מנחה של הקרבת השמן, א"כ למה צריך קידוש. ולפ"ז יש לומר שאין צה לא פסול יוצא ולא פסול היסח הדעת, ואינו נעוהר במשלה צו האור, וכבר דנו בזה האחרונים. [ועי' ל' רש"י מנחות ג. ד"ה כדקתני וצטל תורה להגר"מ אריק תמורה יד.]

ט. קושיא זו הביאו האחרונים, ורמזו להקושיא בכלי חמדה פרשת ויקהל, ומנאמי בשו"מ בית יצחק תאו"ח סימן ק"י שעמד ג"כ בקושיא זו, אך הוסיף בה נוסח, כאשר נבאר.

דהנה הקושיא כמו שהיא כחוצה בפני יש לפקפק בה, יש שכתבו דמנ"ל דשמן למנורה צריך להיות מתרומת הלשכה, עי' באחרונים במס' שקלים שדנו בזה, (עי' באזה"ח הקדוש ר"פ חנוכה על הפסוק מאת בני ישראל, ובר"ש סירילאו ריש שקלים שכתבו דבעינן תרומת הלשכה, וספר משנת חיים עמ"ס שקלים בסי' א', מ"א, מ"ו) אבל אפי' נניח שצריך השמן להיות מתרומת הלשכה, יש לעיין בכל הקרבנות הבאין מתרומת הלשכה, האם זה דין שצריך דוקא השוויות של השקלים להתחלל על הקרבן, דהא מהני מסירה לציבור יפה יפה, וכמו שכתב במקדש דוד סימן ל"ה סק"ב, א"כ אף שאינו בא מתרומת הלשכה, הרי יכול להיות כשר.

אלא שהבית יצחק מסביר הקושיא, דכל הנא מנס הוא הפקר (כדליתא בתענית ע.), וא"כ אינו צריך לציבור, ואין הציבור קונה מטעם דאין חצר להקדש, ועי"ש שח"י דלכן הי' צריך להישאר מטעם שמן מלילה הראשון, והשמן הנתהוה בנס קמא קמא בטל באותו שמן. ועי' מש"כ מזה בשו"מ קב חיים סי' פ"ג. ואזכיר ראיתי בדברי חיים להנה"ק מנאנו ז"ע בדב"ק לחנוכה (דף מ"מ"א) שהאר"י בקושיא זו, ועי' מה שהעיר על דברי הקדושים בשו"מ מקדשי השם (ח"ב סי' י') ובהגהות דבר לבי שם.

וכשדברתי אודות קו' זו עם אחי הרי"מ שליט"א, אמר לי שאין הכי נמי סתם מעשה נסים הפקר, אבל כאן י"ל שציון שצורך הנס הי' שיהי' צריך להציבור, הקנהו השכינה להציבור, ועוד העיר שהכהן הי' יכול להגביה המנורה, ולוסיח בהשמן עבור הציבור.

והדליקו ממנו שמונה ימים

קושיית הבית יוסף ידוע, הנס למה עושין זכר לנס ח' ימים א. שחלקו השמן שבפך לח' חג שנשאר דלוק עד הבוקר.

ב. שלאחר שנתנו שמן בנרות ה ניכר הנס אף בליל א'.

ג. שבליל ראשון נתנו כל השמ מלאים שמן. וכן בכל לילה

הן אמת כי כבר נתחברו ליקוטים שונים של להאריך בזה, רק באנו לדון באלו ג' חידושי נקודות נוספות.

א. לפי הא' של הבי"י שלא נתנו רק חלק כמדתה כשיעור מערב ועד בוקר, א"כ האין לחת חצי לוג, ובציאורי הרא"מ להסמ"ג ובהדלקה פחות משיעור זה ג"כ מקיים מ דנאמר שינה עליו הכתוב לעכב.

[עי' בשו"מ אמרי יושר (להגר"מ אריק ז"ל מנחה, ומה שמפלפל שם לענין הדלקה ב

★ ובאמת יש לעיין אפי' אם נימא דהוא רק על יום המחרת, הלא אין מעדיין על המנא לקיים חיוכו של מחר ולא לקיים מנחה של אליהו להגר"א קלאצקין סי' כ"ג שעמד ב רמ"ה (צילגוריא, תרפ"ג) סי' ב' שר' ל לעשותה, בציבור אמרינן דחוצה עליו להמנ דבריו וראיותיו, ולפי דבריו גם בהדלקת הו אוח' ו' בסופו מש"כ מזה.

והנה הבית מאיר (או"ח תרע"א) כתב דלג מנחה, ולכן אין בכח זה לדחות טומאה, ול המנחה, והיה שאר השמן כמו מכשירי מנא א"ג) שכתב דלא אמרינן טומאה הותרה ז להם, ועי' סה (ועי' בכלי חמדה פ' אמו

★ ידוע מה שאומרים בשם החי' הרי"מ, ו טבח הדליקו בפחילה דקה וצקן בפחילה ואומר החי' הרי"מ דנמנא דנפחילה דקה

28

וכן מה שכתב שם באותו תשובה לדעת הרמב"ן המוצא ברא"ן דע"ז של ישראל כפי האזי גוגל שהיה של ישראל, וכן נכרי ועשה מעשה ואסרו דמהני בה ביטול, וכתב ע"ז הגאון הג"ל דבאופן כזה חף ישראל יכול לנטול, דלא גרע מע"ז שנתחברה מהליה, דבזה ל"ש הגויסה דילמא מגבה לה והדר מבטל לה, דהא גם עכשיו היא של ישראל ומה יוסף עוד בהגבה, וא"כ גם הוא צעלמו יכול לנטול, ואישהמיתתו דברי הר"ן שם, שכתב להדיא שביטול קודם שנטל ישראל מן העכו"ם, אבל אם נטלו מן העכו"ם, שוב לא מהני ליה ביטול, וא"כ ממילא ח"ן ישראל יכול לנטול, דגם בזה שייך דילמא מגבה לה מקודם והדר מבטל לה, דבזה לא מהני ביטול חף לדעת הרמב"ן יע"ז ברא"ן, וא"כ ליתא לכל דבריו של הגאון הט"ל שם:

סימן מה

76 חמיה על מחבר אחד לענין דיתמי אצל שכן טובא דליכא הנירה:

ראיתי בספר אחד שהקשה דל"ל להגמ' בשבת כ"ד לומר גבי נס הנוכח שעמלו כל השמיים שנהיכל, גם בל"ז לא היה ראוי להדליק בהשמן, וגם ח"ך הדליקו בהפך שמן שמלחו הא השמן הוא נדחה, דלא היה אז מנוחה כמבואר ברי"ה כ"ה שעשאו מנוחה של עץ מפני שהיו עניים יע"ז, וכיון שנדחה ח"נו חוזר ונראה, וכפי' מל"ז בזה שמיים יע"ז, דכל הקדשים שהיו עד שלא נהרס המזבח, ואח"כ נהרס' ונכנה פסולין הם מעטס דיתמי, וא"כ ה"נ כיון שלא היה להם מנוחה ח"כ היו השמן דיתמי וא"כ חוזר ונראה:

ושנה בזה, דבאמת לא מקרי דיתמי רק הם הדיתמי הוא בגוף הקרבן או המזבח כגון גבי לולב שבעלו ובשאר דברים שהם פסולין מחמת עלמס, אבל אם ח"ן בהם פסול הגוף, רק מחמת דבר אחר שא"ן להם ח"ך להקריב, זה לא מקרי כלל דיתמי, דהא גוף הדבר לא נדחה כלל וזה ברור, אלא דח"כ הקשה גבי כל הזבחים שהיו עד שלא נכנה המזבח דהתם ג"כ ח"ן הפסול בגוף הקרבן רק מחמת שא"ן להם מזבח, ואי"ה היו דיתמי שמה שהביא המזבח רח"ה מזה דהיה דיתמי לא קשה כלל דשאלו התם גבי קרבן, דאם היה מקריב את הקרבן כשעתו דליכא מזבח היה הקרבן פסול, וא"כ היו הפסול בגוף הקרבן, דהא אם ישחוט יפסול אבל הכא גבי שמן דחף אם ידליק בלא מנוחה ג"כ לא יפסול השמן המותר, רק שלא עשה המנוחה אבל ח"ן כחן שום פסול, וא"כ חף אם ידליק לא ידחה ומהי"ת לומר דהיו דיתמי בלא מנוחה, דהא ח"ן הפסול בהשמן גופא רק כמה שחבר המנוחה, וח"ן ענין זה כלל לדיתמי, והקושיא מעיקרא ליתא וא"ן טורך לכל הפסולים של המחבר שהרחיב הדבור בדרך רמזק מאוד:

סימן מה

חירון לקושיה האחרונים על המג"א בסי' תע"א ס"ק ה':

המג"א בסי' תע"א ס"ק ה' הביא רח"ה דמנה עשירה הוא שנילושה בני פירות עם מים דח"ן

יולחין בה, שכתב ועוד דמי פירות לבד ח"ן מחמילין, וא"כ ל"ל קרא דלחם עוני, פשוטא דח"ן יולחין בהם כמ"ס סי' תרי"ג דכל דבר שאינו ב"ה לידו חומץ ח"נו יולא בה ידי חובת מנה, אלא מוכח דאפי' עם מים דח"ן יולחיס בה משום דהוה מנה עשירה וכן כתב המ"מ בפשיטות, דכילוש בני פירות ח"ן יולחין בה משום דחינו ראוי לבוא לידו חומץ יע"ז:

והאחרונים הקשו ע"ז דא"כ בני פירות עם מים בני הקטו הכי דל"ל קרא דלחם עוני דהא מי פירות עם מים היו חמץ נוקשה, וכמה ראשונים סוברים דחמץ נוקשה ח"נו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא לא היו חמץ כלל, וא"כ גם בני פירות עם מים ח"נו ראוי לבוא לידו חומץ, ול"ל קרא דלחם עוני דח"ן יולחין בה ידי חובת מנה משום דהוה מנה עשירה, מיפיק ליה דח"ן כה כיון דח"ן ראוי לבוא לידו חומץ ח"ן יולחין בה ידי חובת מנה ויעוין במנחת חינוך מנה ו' שמפסל בזה:

ולענ"ד נראה דלא קשה מזה כלל על המג"א דמי פירות לתוך, לא מקרי דבר הראוי לבוא לידו חומץ, אבל מי פירות עם מים מקרי שפיר שב"א לידו חומץ, וחילוק י"ב ביניהם דאם ל"ש קמח בני פירות לבד ח"ן עם דבר החומץ, דהא הקמה לבד בודאי דא"כ חומץ בלא העכו"ם דבר אחר הגורם לה חומץ, וכן אפי' בהעטרפות הקמח עם המי פירות ביחד ג"כ ח"כ מחמילין, וא"ה אכתי ח"ן עם מים על הקמח והיה מחמץ, מ"מ מחמת זה לא מקרי דבר הראוי לבוא לידו חומץ, דהא חסר מעשה נתינת המים, וא"כ חסר בזה מן המחמץ, אבל בני פירות עם מים נהי דחינו מחמץ, אבל זה ח"נו מחמת חסרון מעשה או חסרון מין המחמץ, אלא אדרבה שנתן מין המונע מן החימוץ, דהא אם לא נתן המי פירות רק המים לבד היה מחמץ שפיר, ורק עכשיו שנתן המי פירות הוא מונע מלהחמץ, מחמת זה לא נוכל לומר דהוה דבר שא"ן ראוי לבוא לידו חומץ, אלא אדרבה דהוה שימור לבס מל"ס שעשה התכולה שלא החמץ העיסה ע"י המים, היינו בזה שנתן המי פירות, ול"ל זאת היה מחמץ ח"כ שפיר מקיים בזה ושמרתם את המנוחה שעשה שימור שלה החמץ, ולכן עירב ג"כ המי פירות דזה הוה כמו שארי שימור לבס מנה, דחינו פוסל מעטס דחינו ראוי לבוא לידו חומץ, וא"כ שפיר בעינן ע"ז קרא דלחם עוני דבל"ה שפיר היה יולה בזה, אבל בני פירות לבד דח"ן עם דבר שראוי להחמץ, דקמח לבד ח"נו מחמץ לא לריך ע"ז קרא דלחם עוני, דבל"ל הכי ח"נו יולא בזה משום דחינו ראוי לבוא לידו חומץ, ושפיר הביא המג"א רח"ה דחינו יולא בני פירות ח"כ עם מים וא"ש.

סימן נ

חמיה על הגאון רעק"א בשו"ע או"ח סי' תרכ"ד בקישיתי על המג"א ס"ק ו':

במג"א סי' תרכ"ד ס"ק ו' כתב העוסין שני ימים יום הכפורים וכו', כשחל יום"כ יום ה' אסור להכין

הכין להם כל לרבי שבת יאכלו עם אחרים שלא הר וכן דעת רבינו ב"ה עירוב שם יו"כ שחל להיות ע"ש כיום אחד וקדושה א' לב מה ששגלו אחרים כתוב דבהיתר הוא מבטל, לא המג"א

וכתב ע"ז בחדושי רעק שרי לאכול מה הוא מבטל לא שייך קנס, גם במבטל בחיוב בשבת, נחשבל בשבילן, וא"כ בלא אחרים **ולא** זכיתי להכין דבריו ה המג"א דעת הרמב" להיות בערב שבת או אחר אחד וקדושה אחת להם, הג"ל דאם ביטל ביום הכפור עד מולאי שבת, אפילו ל וכמו"כ אם ביטל בשבת א משום דהוה כיום אחד וכו' כמבואר בשו"ע סי' ש"ח להמג"א דלדעת הרמב"ם ד אחת, ח"כ העוסים שני ימ בשבת מה שביטלו אחרים, והיה ראוי להיות אסור חף אחד דמי ואסור לבו ביום המג"א בשם מהר"ם דכ"ן ו לאסור משום קנס, ומוכרחי לתרן כמו שכתב הגרע"א במ"ש מיד דהב"א דקדושה הימים

סימ

חמיה על החק

בחק יעקב סי' תס"ז הכי הכל בו, דאם נמלא דחיכא עובא ושמה נהבקטו ה"ז ביד דלא אמרינן כ רבו, אבל במילתא דחתי מו דברי המג"א אלא שכתב דעט בהבטל ג' שעורים היינו חרי או תלתא ולא נהבקטו ג"כ לא נהבקטו ולא החמירו ה"י נ

ולענ"ד דבריו תמוהים שעורים שמלא לי חס נמלא יותר ג"כ יהיה ל בשעה שמלא השלשה שעורים גם השעורים שנשאר מן הה נהבקטו או לא שפיר אחרי נהבקטו מהמלא המותר ג שמתי המותר שעורים בהם

ספר גמ' צ"ו

תרי"ג י' כן צ"ו ת"א וס"ק. צ"ו